

МБДОУ «ЦРР- «детский сад № 3 «Уруйэчээн»
678230 Республика Саха (Якутия), МР «Верхневиллюйский улус (район)»
с Верхневиллюйск.

Технологической карта
Тема: «Уу киһи олоҕор»

Воспитатель: Николаева Прасковья Васильевна

2023 год

Технологической карта

Тема: «Уу киһи олоҕор»

Сыала: Уу киһи олоҕор суолтатын көрдөрүү.

Үөрэтэр соруга: киһи олоҕор уу суолтатын, киһи доруобуйатыгар дьайыытын туһунан оҕо билиитин кэнэтии; киһи уонна айылҕа биир кэлим тирэбин үөскэтии.

Сайыннарар соруга: киһиэхэ, кыылга-сүөлгэ уу олус наадалаах диэн өйдөбүлү чинэтии. Айылҕа тулалыыр эйгэбэ харыстабыллаахтык, ытыктабыллаахтык сыһыаннаһыларыгар көмөлөһүү.

Иитэр- үөрэтэр соруга: Бүлүү өрүспүтүн, айылҕаны харыстыы улаатарга иитии.

Туттуллар ньымалар: Бэсиздэ-диалог, слайда көрүү, схемы, беседы по ним, хамсаныы, чинчийи, дидактической оонньуулар, ырытыы, түмүк оноруу.,

Туттуллар тэриллэр: ноутбук, экран, халлаан күөх лента, аудилзапись – уу тыаһа, глобус,, дьаабылыка, бэлиэлэр. марля, ватнай дискалар, воронка, икки стакан, ватман, фломастердар, клей.

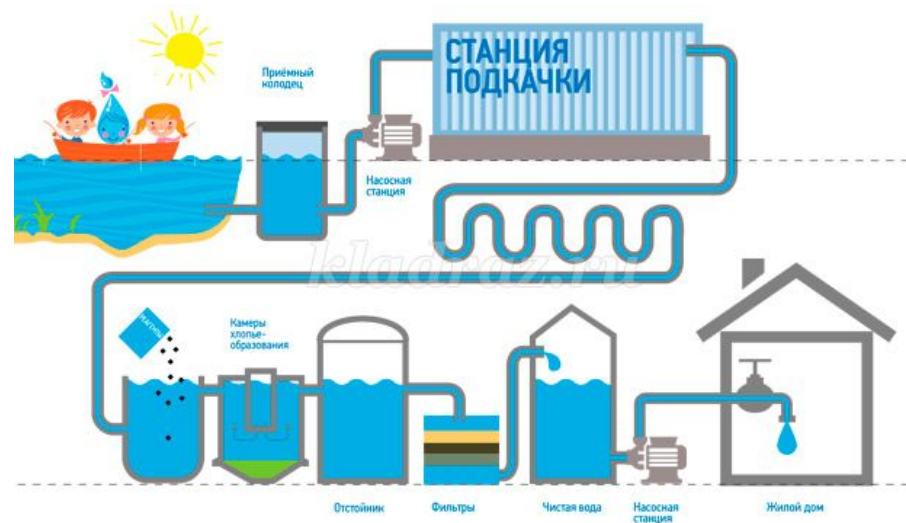
Дьарык этаптара	Иитээччи дьайыыта	Оҕолор дьайыылара	Туттар тэрил	Үлэ түмүгэ
Кириин чааба	Үтүө күнүнэн оҕолор! Оҕолор дьарыкпыт иннинэ бары бэйэ – бэйэбитин көрсөн мичээрдэһэбит. Дорообо күөх халлаан, Дорообо сырдык күн, Дорообо эн уонна мин. Бүгүн дьарыкка тугу ғынабыт? /Эмискэ халлаан күөх лиэнтэ кэлэн түһэр/ - Уой, бу тугуй? - Оҕолоор, эһиги санаағытыгар тоҕо бу күөх лиэнтэ кэлбитэ буолуой? Мээнэбэ кэлбэтэбэ буолуо ээ. / - Сурук сылдьар – таабырын/ - Ааҕар оҕо баар дуо? Миэхэ көмөлөс эрэ. - /Оҕо ааҕар/. Устар-устар даҕаны устан бүппэт, сүүрэр-сүүрэр даҕаны сүүрэн тохтообот баар уһу. (Өрүс) - Сахалар Өрүһү атыннык туох диэн ааттылларый?	Үтүө күнүнэн! Оҕолор эппиэттэрэ Күөх лиэнтэ Тугу эрэ көрдөрөөрү... Ханна эрэ ильдээри... Өрүс Эбэ	Ойуулар кулгаах, харах.....	Оҕолор бэйэ-бэйэлэригэр мичээрдээтилэр.

Сурун чааба - /Уу тыаһыыр. / - Ханна тыаһыырий? Барыабын. Бүгүн аан дойдуга өрүс күнэ - Ол аата бүгүн туох туһунан кэпсэтэбитий? -Маладьыастар, сөпкө эттигит. - Мин энигиттэн ыйытыахпын баҕарабын. Биһиги ханнык нэһилиэккэ олоробутуй? - Кини ханнык өрүс биэрэгэр турарый? - Аан дойдуга өрүс күнэ бэлиэтэнэринэн бүгүммү дьарыкпыт Бүлүү өрүспүтүгэр ананар. Биһиги ууга тоҕо болҕомтону уурабытый?. Саамай сөп. Дьонно уу күн айы наада. Аһылыга суох киһи үс ый олоруон сөп. Онтон ууга суох биир эрэ нэдиэлэ. Уу туохха нааданый? Уу дьонно олус элбэх наада. Иһэбин, ас буһарабын, дьыэбин сууйабын. Өссө массыына, уулусса сууйаллар, фабрикаларга, заводтарга,оҕуруокка, сибэккиигэ куталлар.. Күн айы киһи сүрдээх элбэх ууну туттар. Оҕолоор глобуһу болҕойон көрүн. Халлаан күөх өнүнэн уу бэлиэтэммит. Уу сиргэ төһө элбэх эбитий? Кырдьык уу элбэх. Холобур бу дьаабылыканы 4 чааска араардыбыт. Онтон биир чааһа сир, атына барыта уу. Ол эрээри ол үксэ акыйаан, муора – туустаах уу, киһи испэт ууга. Иһэр уубут өрүстэргэ, үрэхтэргэ, күөллэргэ эрэ бааллар. Иһэр уубут төһө аҕыйабын көрдүгүт? Ол иһин иһэр ууну харыстыахтаахпыт. Ууга киһиттэн ураты өссө туох ордук наадыйарый? Ол аата бу сир олохтоохторо, кыыллара, ото – маһа, уунээйигэ - ууга суох олорор кыахтара суох -Маладьыастар,	Өрүс туһунан Үөһээ Бүлүүгэ олоробут Бүлүү өрүс биэрэгэр турар Ууну иһэбит, сөтүөлүүбүт, Иһэбит, суунабыт, сууйабыт... Элбэх Айылба Тыа, сир, кыыллар, мастар... Ыраас Уу ыраас буоллабына киһи доруобай буолар, доруобай буолаары элбэх ыраас уу иһиэхтээхпит Оҕолор презентация көрөллөр	Күөх атлас лиэнтэ Уу тыаһа иһиллэр Слайд 1 аан дойду өрүстэр тустарынан Слайд3 Слайд 4 Глобус Слайд 2 Булуу Өрүс туһунан Булуу өрүс туһунан ырыа	Уу бэлиэтин Өрүс бэлиэтин, дуоскаҕа ингиннэрэллэр. Бэлиэ Бэлиэ – ууга суох олох суох Ыраас уу- бэлиэБэлиэ ууга бөҕү бырабыма.

Хамсаныг хамгаалах сынъялан	-Бу уубут хайдах буолуохтаабый? -Тоҕо? -Уу ыраана киһи доруобуйата диэн мээнэбэ этиллибэтэх. Өрүспүт биийэхэ көмөтө наһаа элбэх, Презентация Онтон өрүспүт биийи көмөбүтүгэр наһаа наадыар ээ. Тоҕо буолуой? Эийи санаабытыгар хайдах өрүспүтүгэр көмөлөһүөхпүтүн сөбүй? Айылбаҕа бөх туох буортуну онорорун, экранны көрөбүт (сиргэ сытар бөх, өр бириэмэ суураллыбатын, сүппэтин). Көрбүккүт курдук сиргэ сытар бөх, өр бириэмэ суураллыбат, сүппэт. Ол ийин биийи бөхпүтүн кэннибититтэн хомуйа сылдыахтаахпыт. Бөбү ханна бырабалларый? Бөбү аналлаах сирдэргэ дьааһыктарга бырабабыт. Маладьыастар, Өрүс – балыктар дьийэлэрэ. Биийи ыраас дьийэбэ олорорбут курдук кинилэр эмийэ ыраас ууга олоруохтаахтар. Дидактической оонньуу “Паараларын бул” ”Бүлүү өрүс балыктар”-уолаттар. “Бүлүү өрүс таастара”- кыргыттар Уу! Уу! Илиилэрэ үөһэ, хамсыыр Уһун! Уһугун! Иннилэригэр тутан илиилэрин төттүрү таары долгуннура хамсаталлар Унаар хонууну угуттаа, Уйгулаа! аа –дьуо илиилэрин нэлэтэллэр Ууну ийэбит ,илиилэрин аяхтарыгар туталлар Ууга туулуубут, төнкөйөн туран илиилэрин ууга – ханас хамсаталлар Уунан устабыт, харбыыр курдук хамсаналлар Уунан суунабыт, сирэйдэрин сууналлар Уу! Уу! Илиилэрин үөһэ ууналлар П.Тобуруокап	Өрүспүтүн ыраастык тутуохтаахпыт биэрэги киртитиэ суохтаахпыт Ыраастыбыт, харыстыбыт, кыыллары, котторду тыыппаппыт, мастары оттору алдыаппаппыт. Бөбү аналлаах сирдэргэ дьааһыктарга бырабабыт. Бөбү онтон дьааһыктан хомуйан свалкаҕа бырабаллар Хоһоон аабаллар, хамсаналлар.		Бэлиэ уу ыраастааһына Бэлиэ ууга харыстабыллаах сыһыан

	Эппипит курдук урут уу олох ыраас этэ. Төһөнөн сайдыы барар, фабрикалар, заводтар, электростанцилар тутуллаллар да уубут оччонон киртийэр. Уу туһунан чинчийи - Эппипит курдук урут уу олох ыраас этэ. Төһөнөн сайдыы барар, фабрикалар, заводтар, электростанцилар тутуллаллар да уубут оччонон киртийэр. Ону ыраастыылларыгар водозаборга ууну насотунан хачайдаан, салгыы фильтр нөнүө аһараллар. Оннук ыраастаммыт ууну иһэбит. Билигин биһиги эмиэ кирдээх ууну ыраастаан опыт оноруохпут. Уу туһунан чинчийи - ...кураанах, кирдээх уулаах стаканнар, маарыла, ватнай диискэ. Кирдээх ууну кутабыт, стаканна түһэр уубут өнгө хайдабый? Манньк хаста да ыраастаатахха уу ырааһыар. Биһиэхэ кэлиэр дылы уубут элбэхтэ ыраастанан, уһуннук айаннаан кэлэр эбит. Ол иһин ууга хайдах сыһыаннаһахтаах эбиппитий?	Харысхаллаахтык, толкуйдаан,		
Тумук чааба	Муусука тыаһыар. Бүлүү эбэ киирэр. Оҕолоор, үтүө күнүнэн. Мин Хотун Бүлүүбүн. Эһиги уу туһунан кэпсэтиигитин олус сэргээн иһиттим. Бүгүн туох сананы биллигит? Оҕолор биһиги өрүспүтүн куруук харыстыахтаах эбиппит дуо? Тоҕо? Аны өрүһү харыстыы сылдыын, кэннигитигтэн хомуна сылдыын, оту-мааы альатыман. Мин эһиэхэ кэһиилээх кэллим. Бүгүн аан дойду өрүстэрин күнүнэн элбэҕи иһиттигит, биллигит. Бу ойуулары туһанан таптыыр Бүлүү эбэни онорун. Уонна бүгүн истибиккитин, билбиккитин өйдүү – саныы сылдыын диэн кырылас кумахпын бэлэх уунабын. Корсуоххэ диэри. Оҕолор ойуулары сыһыаран хартыына онорон таһаараллар.	Оҕолор бэлиэлэри туһанан кылгастык кэпсииллэр. Харыстыахтаахпыт, тоҕо диэтэр айылҕа баар буолан биһиги олоробут.		Тумуккэ тугу ойдообуттэрин уллэбиннилэр.

Схема очистки воды

Из реки ее насос перегоняет в водозаборник. Потом она попадает в смеситель, где ее очищают. Далее по трубам перетекает в отстойник. Из него попадает в сосуд, где она проходит через фильтры.

Мы с вами тоже можем очистить воду через фильтр